Fra Karrebæk Sogn.

Af
V. Møller.

—o—

Præsten i Karrebæk, Jens Morsing, døde 1596 efter at have betjent Sognet i 12 Aar. Paa sædvanlig Vis fik Enken Lov til at bo i Præstegaarden og nyde Kaldets Indtægter mod at holde en Vikar i Stillingen (»Naadensaaret«).

Imidlertid gik det ikke saa glat med at faa en ny Sognepræst. Jens Morsings Svigersøn, Otto Christensen, der var Provst i Horslunde paa Lolland, vilde gerne skaffe sin Broder, Albert Christensen, Kaldet. Otto drog derfor — uden Tilladelse fra sin Biskop — fra Fyns Stift (Lolland hørte dengang til Fyns Stift) ind i Sjællands Stift til Karrebæk. Her optraadte han nok, som om han var Provst og bevægede Bønderne til at samle sig om hans Broder Albert, og virkelig lykkedes det ham at skaffe Kaldsbrev paa Karrebæk til sin Broder. Men saa gik den heller ikke længer. Det var nok andres Mening at Peder Reedz's Søns Tugtemester (Lærer) skulde have Kaldet, og Bispen havde efter Aftale med Peder Reedz til Hørbygaard befalet Mester (Magister) Jørgen i Næstved i Provstens Sted at skaffe ham Stillingen, men dette forspildtes, fordi Otto Christensen havde en Del af Bønderne med sig. Det kom til et Sammenstød mellem Peder Reedz og Otto Christensen, ved hvilket Præsten trakterede Herremanden med utilbørlige Ord, »som ikke sømmer sig en Ordets Tjener«.

Til sidst gik Sagen til Kongens Afgørelse, og 29.

Marts 1577 kom der Brev fra den unge Christian d. 4. til Lensmanden Knud Urne i Vestlolland og til Odensebispen Jacob Madsen om den dristige Præst fra Horslunde. Otto nægtede ikke, at han havde gjort Tjeneste i Kirken, skønt det var mod Loven og uden Bispens Samtykke. Men der var 15 af Karrebæks Sognemænd, som vilde vidne om hans Uskyldighed, dem havde han ikke faaet Tid og »Respit« til at føre paa Tinge. Den Tjeneste, han havde gjort, bestod i, at han havde efter Anmodning besøgt et sygt Menneske i Præstegaarden, hvor den afdøde Præsts Enke boede.

Albert Christensens Kaldsbrev blev kendt ugyldigt; ved at skaffe sin Broder et ulovligt Kaldsbrev var en anden (nemlig Tugtemesteren) bleven fortrængt fra et lovligt Kald. Ved Dom i Nakskov var det fastslaaet, at Otto Christensen havde forbrudt sit Kald i Lolland. Denne Dom stadfæstede Kongens Retterting, som var den Tids Højesteret. Karrebæks Sognemænd var ogsaa begyndt at blive betænkelige, eftersom Sagen udviklede sig, og mente til sidst, at Otto ikke uden Bispens Bevilling kunde befatte sig med Tjeneste her paa Sjælland.

Men Albert, Broderen med det ulovlige Kaldsbrev, hvad med ham? Saa vidt det kan skønnes, maatte han forlade Karrebæk og drog vistnok til Falster — saa langt om længe fik Sognet en »lovlig« Præst.

Der findes ikke ellers ret mange gamle Breve og Dokumenter, som kan fortælle os noget om Karrebæk Sogn for 300 Aar siden. Meget er gaaet tabt ved Skødesløshed og Ligegyldighed, ved Ildebrande o. s. fr. Hertil kommer, at Kirkebøgerne ikke er ført helt godt.

1668 brændte Præstegaarden, og kort efter døde Præsten, Mag. Jacob Pedersen Lynge. Mærkeligt nok havde han ikke giftet sig med Formandens Enke (Formanden hed Gregers Lauridsen, som døde 1650). Lynges Kone hed Kirsten Tausen.

I April vurderedes Indboet efter »den skadelige Ildebrand« af Jens Nielsen og Peder Laugesen. Af ædle Metaller (Guld og Sølv) var en Guldkæde, en Diamantring, et lille Smykke med 8 smaa Diamanter, et Sølv-Sejerværk (Ur), en Sølvkande, 7 Sølvskeer, 2 smaa Sølvkander, 1 forgyldt Sølvbæger — noget af dette var sat i Pant dels i Næstved, dels i København.

Saa havde Morten Kandestøber i Næstved faaet 4 Lispund godt, smeltet Tin — desuden fandtes 15 Tinfade, 20 Tintallerkener, 1 Tinflaske paa 4 Potter, 2 Tinkander, 1 Tinsmørkande, 3 Sovseskaale og — et Tin-Sengebækken.

Af Messing var 5 Lysestager, 2 Kedler, 1 Sengebækken, 1 Øse, 2 Fyrbakker, 1 Dørslag og 1 Morter.

Af Kobber fandtes 1 Bryggerkedel paa 2½ Td., 3 Gryder og flere mindre Kedler.

Vi gaar saa ind i Stuerne, idet vi husker paa, at Datidens Møbler mest var Bænke, Kister og Senge. I Dagligstuen stod en stor Træseng, 2 Kistebænke med Laas, 1 lille Stenskive (Bord) med Ramme om, 1 andet Bord med 2 Skuffer, 1 sort, beslagen Kiste, 1 Slagbord, 3 smaa Træskamler, 3 Spinderokke, 1 Jern Kakkelovn med 4 Messingpiller, 1 Vugge, 1 flamsk Bænkedyne med Skind under samt et lille Vraaskab (Hjørneskab).

I den lille Stue var ogsaa Kakkelovn. Her var stillet en Kurveseng, 2 lave, syede Stole, en gammel Højstol og et lille Spejl.

Der var godt med Linned: Damaskes Duge, Hørlærred, Drejl og Blaargarn, ja, et Par Klosterlærreds-Lagen med Kniplinger paa; dertil mange Olmerdugs Dyner og Puder.

Præstens Gangklæder omfattede 1 graagrøn Samarie, 1 Klæderok (Frakke), 1 hel Atlaskes Klædning, 1 flosset Kjortel med Flos under Skødet, 1 rød Kattuns Trøje.

Vognene omfattede 1 beslagen Kurvevogn, 2 Trævogne og 2 Slæder.

Af Heste var der 2 Køreheste, 3 smaa Heste, 6 Hopper og 6 Føl. Kvæget bestod af 10 Køer, 3 Kvier over 3 Aar, 3 Kvier i 3. Aar, 3 Par Studlinge, 1 Ungtyr, 4 Fjorkalve, 19 Faar med Lam, 17 Geder, 18 Kid, 2 Bukke, 11 Svin og 5 Gæs.

Præstens Bogsamling talte ca. 100 Numre og bestod mest af teologiske Skrifter samt nogle Lægebøger; en Del beroede hos hans Formands Enke i Lille Næstved.

*

Den nye Præst, Cornelius Povelsen, overtog ikke alene Kaldet, men ogsaa Formandens Enke og hendes Børn. Han maa have været ganske ung — 22 Aar — da han tiltraadte, og i 44 Aar virkede han i Karrebæk Sogn, fra 1666—1668 dog kun som Medhjælper hos Lynge. I Juli 1680 døde »den hæderlige og gudselskende Matrone«, Kirsten Tausen, og i Februar 1681 holdtes Skifte efter hende. Med sin første Mand, Jacob Lynge, havde hun 3 Døtre og 1 Søn. Sønnen, Christen Jacobsen, var 19 Aar, men man vidste ikke, hvor han nu var. En Datter, Anna, var gift med en Præst i Norge. Saa var der Johanne (22 Aar) og Kirsten (14 Aar) Paa Børnenes Vegne var mødt deres Morbroder, Claus Tausen, kgl. Majestæts Kancellisekretær. Det var et godt Bo i alle Maader — mange Diamant- og Guldsager, 1 lille Kontrafej i Guld, Perlearmbaand o.s.v. Ialt vurderes det til 1452 Daler. Det maa have været en flot Begravelse, Cornelius Povelsen gav sin Kone, den kostede 275 Daler. Af »særlig Affektion« lovede Præsten at give de 2 yngste Døtre hver 100 Daler ud over den Søsterlod, der tilfaldt dem. Det skrev han under paa:

Cornelius
Povelsen

— Gaar vi saa over til Degnen, er Billedet et andet.

Her er ikke Velstand, men de havde dog det daglige Brød. 1647 opgiver Degnen, Peder Hansen, at der er 55 Tiendeydere. Han faar 46 Skp. (Rug), 46 Skp. Byg og 16 Skæpper Havre. 116 Brød om Paasken, 36 Børster (Skinker) fed Flæsk, 3 halve Svin, 16 halve Gaasekroppe, 16 Medister og 47 Snese Æg, saa sulte behøvede de ikke!

Per Degn og Jacob Madsen i Karrebæk var gift med 2 Søstre, Ellene og Karen Lauridsdatter fra Næstved. Da Søstrenes Fader, Laurids Stenhugger, døde, mente de, at de skulde have mere i Arv, hvorfor Degnen og Jacob Madsen indstævnede Borgmester Niels Hvid og Byfoged Anders Enevoldsen. Dommen kom til at lyde paa, at der ikke skulde udredes mere til de to. Ved Ellens Død ægtede Degnen Maren Lauridsdatter. 1679 døde Peder Hansen; Enkens Lavværge var Jacob Bang, der nu virkede som Degnens Medhjælper. Det var efterhaanden paalagt Degnen at holde Skole — hvorfor der byggedes til Degnestavnen, men adskillige Degne følte hverken Kald eller Lyst til Skolearbejdet og antog en Substitut. Senere ansattes en Skoleholder.

Degnens Bo vurderedes til 71 Daler. Begravelsen kostede 12 Daler (man sammenligne hermed Præstekonens Begravelse Aaret efter). Degneboligens Istandsættelse (den tilhørte Saltø) vilde andrage 54 Daler. Saa skyldtes der Familieskat og Krigsskat. Anden Gæld androg 31 Daler, som der ikke fandtes Midler til, men Enken Margrethe lovede at betale Tid efter anden og »fornøje« Kreditorerne, saavidt hun kunde tjene og skaffe.

Den ny Degn, Anders Nielsen, var Student ligesom sin Formand. Han blev gift med Peder Hansens Svigerinde, Maren. Samme Aar han tiltraadte, begyndte han at føre en Kirkebog 1679 — maaske det ikke har interesseret Præsten saa meget! Medvirkende har det øjensynligt ogsaa været, at Anders Nielsen blev i høj Grad økonomisk afhængig af Præsten, der sad godt i

det og kunde laane Penge ud ikke alene inden-, men ogsaa udensogns, bl. a. laante han Fodbypræsten 100 Daler. Maren Degns bar mange af Sognets Børn til Daaben ligesom Præstens Kone. I Præstegaarden havde de Kristentøj, noget jævnt og det fineste af Atlaskes med Kniplinger om, dertil en lille Gyldenstykkes Kristenhus. Det blev sagtens — mod en lille Godtgørelse — anvendt ved mange Daabshandlinger.

Da Maren døde Natten før Langfredag 1703, var hendes 2 Søstre Margrethe, Enke efter Peder Hansen (en Søn Laurs Nielsen) og Boel Lauridsdatter gift med Peder Hemmingsen i Karrebæk Arvinger. De fik rede Penge af Anders Nielsen, som overtog Gælden. Degnen giftede sig nu med Pernille Mathiasdatter.

Vi gaar nu ind i Degnehuset og ser, hvad der fandtes. I Stuen stod en stor Himmelseng med Masser af Dyner og Hørlærredslagener, desuden stod der Bænke og Kister. I Kammeret ved Køkkenet var en Egeseng med Egestolper, Olmerdugsdyner og 4 Stykker grønt hjemmegjort til Sparlagen og Kappe. I Kammeret oven for Stuen fandtes Kister og Skrin, Kobber og Tin, Fade og Tallerkener. I Køkkenet stod en Bryggerkedel med Hat og Pibe, den vurderedes til 14 Daler og var sat i Pant til Præsten. Meget hjemmevævet fortæller om Husflid. Degnen ejede personligt: 3 Hørlærreds Skjorter, 3 Halsklude af fint Hørlærred, 1 gammel Klædeskjole og en ny af hjemmegjort Tøj, 1 daglig Dragt, ogsaa af hjemmegjort, 1 Par sorte, uldne Strømper, 1 Nathue af blaat Taft, 1 Par Sølvspænder, 1 Par Skjorteknapper af Sølv ag et lille Sølvbæger.

Af Husdyr bemærker vi: 1 Par smaa, sorte Heste, 4 Køer, 10 Faar, 3 Svin, 4 Grise — alt Boet sættes til 174 Daler. Imidlertid havde Præsten Cornelius 107 Daler til Gode, Tolderen Christoffer Henningsen havde laant Degnen 10 Daler til at købe Hør for, Begravelsen kostede 24 Daler. Heldigvis havde Degnen forbedret meget paa Boligen med Egetømmer, saaledes at Ride-

fogeden paa Saltø, Otto Jørgensen, kun krævede 4 Slettedaler til Reparation af Huset. Enken Pernille ønskede 24 Daler til *sin* Begravelse. Præsten Cornelius og Tolderen Christoffer skulde have Indseende med, at det øvrige svaredes efterhaanden til Arvingerne. Der blev et Overskud paa 24 Daler, hvoraf Enken fik 12 Daler og de øvrige Arvinger andre 12. Alt dette fremgik af Skiftet efter Anders Nielsen 1710.

*

Sejladsen til og fra Næstved foregik dengang gennem Mindegabet mellem Longshavn og Enø. 1613 afgav Karen Rostrup (gift med Peder Reedz) paa Saltø efter Kongens Anmodning et Stykke Jord ved Mindegabet, hvor der paa Enøsiden blev opført en Toldergaard. Her ansattes saa »kgl. Majesæts Tolder, en Kontrolør og en Tolderkarl«. Ikke langt fra laa Mindehuset, hvor Lodsen boede. 1682 viedes Knud Jørgensen og Anna Jørgensdatter af Mindehuset. Samme Aar anføres Sabine Tolders, som bar et Barn til Daab; Christoffef Henningsen, Visiterer, og hans Kone, Else, var ogsaa nærværende. Da Visistereren 1670 havde Barn i Kirke, bar Sabine det, og Tolderen Johan Ludvig var Fadder til den lille, der døbtes Margrete Elisabeth Christophersdatter.

Det var i hine Tider paa Mode at finde saa fornemme Faddere som muligt, hvilket maaske ogsaa kunde have visse Fordele. Paa dette Omraade synes at have været et helt Kapløb. Da Urtegaardsmanden paa Saltø, Henrik Vitt, 1679 fik en Datter døbt, bar Præstekonen Kirsten det, og blandt Fadderne var Borgmester Zacharias Hansen i Næstved. Og 1684, da Morten Hansen, Skræder i Karrebæk, skulde have et Barn kristnet, bar Alhed, Præsten Cornelius Povelsens anden Hustru, det. Fadderne var: Assesor Hans Bøfke (fra Førslev), Generalfiskal Jørgen Bøfke, Landsdommer Pasbjerg og Præsidenten Jørgen Otto fra Norge. Rimeligvis har

Skræderen eller hans Kone tjent hos de paagældende.

1673 viedes Anders Madsen, kgl. Tolder, og Sara Kousis. Der kom mange Børn til Verden i Toldergaarden, og fine Faddere var indskrevet: Borgmester og Raadmand eller rige Handelsmand (f. Ekv. Vilcken Hornemann) fra Næstved eller endnu mere: adelige fra Saltø: Oberstens Frue, velb. Fru Numsen, Jomfru Eleonora Numsen o.s.v. Det vil senere ses, at Præsterne og Degnene i Karrebæk troligt fulgte dette Fodspor. Forøvrigt blev der senere megen Forbindelse mellem Toldergaardens og Præstegaardens Beboere.

Mærkelige Navne støder man paa fra disse Aar: Riedzel, Thun, Nisse og Koch.

Endnu 1678 laa den gamle Kirkelade (hvor Tiendekornet samledes) i Byen, her boede Niels Hansen og Anna Pedersdatter.

Aaret efter, at Degnen Anders Nielsen var død, døde Cornelius Povelsen, saa Sognet fik ny Degn og Præst. Degnen, Student Elias Christophersen Beck, rykkede ind i Degneboligen, og Bendix Meisner Faxøe i Præstegaarden, hvor han var velkendt, eftersom han i flere Aar havde været Medhjælper hos Cornelius. Han overtog Gaarden for 420 Daler, heraf stod 150 Daler i Vartov, og Resten skulde udbetales Alhed Cornelius, Enken. Hendes Efterløn kunde de ikke rigtig enes om, saa Provsteretten maatte 1712 til Karrebæk Præstegaard for at mægle. Her fastsattes, at Alhed Etinger skulde have 38 Slettedaler aarlig af Faxøe.

Knap var Elias Beck bleven Degn, før der kom megen Trætte mellem ham og General Mathias Numsen paa Saltø og med Præsten. Der havde nok været en Kontrakt mellem Præsten Cornelius og Elias Beck, hvorefter den sidste havde Lov til at bruge 4 Skp. af Præstens Jord til at saa i. Den Kontrakt var kortkommet, sagde Degnen. Engang i Høstens Tid havde Cornelius kaldt ham ind til sig og sagt: Der er den skriftlige Forening mellem os, tager den til jer. Beck bad

Præsten beholde den, men denne svarede: Nej, jeg vil ikke have den i mit Hus, tager den! Det hørte Præstens Kone. Saa tog Beck Kontrakten og gik ind i Skolen og lagde den i Vinduet. Den blev borte, og siden har den ej kunnet findes.

Mellem Præst og Degn var Forholdet mindre godt. Til sidst maatte de to Kamphaner for Provsteretten. Her forelagde Faxøe sin Anklage mod Beck: denne havde af egen Magt og Myndighed fra Prædikestolen lyst om Ungdommens Læsning. Ja, svarede Beck, det var sket af Vanvare og skulde ikke ske mere!

Saa vilde Degnen heller ikke gaa med Provstebrevene, og naar Præsten havde sendt Bud til ham og bedt ham komme med Skriftebogen, kom han ikke. Ja, han havde ligefrem været uhøflig over for Faxøe og sat sin Hat paa. Da Præsten paatalte dette, svarede Beck: Jeg har betalt min Hat og har Lov til at sætte den paa, naar jeg vil! Der kom Forlig mellem de to — men Sognefolkene har nok gottet sig.

Samme Aar mageskiftede Faxøe og Mogens Koch i Karrebæk noget Jord. Til Koch afstod Præsten 1½ Ager Jord med Forpløjning dertil paa Gedemosehøj i Syvhøjmarken og fik i Stedet for et Stykke af Kochs Mark, som i Cornelius Povelsens Tid blev indtaget til Præstens Have — mod at Cornelius eftergav Bonden hans Tiende.

Ellers optræder en Husmand, Roland Pedersen, ofte i Kirkebogen. Nogen almindelig Husmand har han næppe været. To Gange var han gift, og med Tiden blev han som Skipper en velhavende Mand. Ved hans Børns Daab optræder Folk fra Præstegaarden og Tolderhuset.

I Karrebæk boede en Pr;steenke, Madame Beesche, hun havde flere voksne Børn, der døde i en ung Alder, saaledes begravedes 1720 Jytte Dorthea B. — 23 Aar og Studiosus Knud B., 24 Aar, og en anden Søn var Præceptor (Huslærer) hos Faxøe. En Søn, Hans

Beesche, blev Kontrolør ved Toldstedet i Karrebæksminde. Her var Tolder Anders Madsen død 1723, 60 Aar gl., og efterfulgt af Tolder Taysen. Han tituleres Seigneur; efter Datidens Mode fik Bønder ingen Titel; Ridefogeder, ustuderede Degne og jævne Borgere blev kaldt Monsieur; studerede Degne, større Handelsmænd og Embedsmænd var Seigneurs, Præster og Adelsmænd fik »Hr.« foran.

Da Præsten Faxøe døde 1732, oplyste hans Enke, at hver Gaard i Sognet gav aarlig til Præsten 1 Gaas + 1 Snes Æg, derimod ikke Ost. Kvægtiende udredes saaledes: Af Kalve 3 Skill., af Føl 4 Sk., af Bistader 6 Sk. pr. Stk.

Enken boede i Præstegaarden i Naadsensaaret mod at afholde Udgifterne til Vikaren; denne var en ung Mand, Jørgen Guldberg, som fik Embedet, men døde 2 Aar efter, 38 Aar gammel.

*

Saa blev Chr. Nold Sognets Præst; han var Magister og havde været Provst (Præpositur, Formand) paa Kommunitetet. Kan man dømme efter det skriftlige, som Karrebæk-Præsten har efterladt sig, har Nold nok været en af de betydeligste blandt Sognets Præster. Sirlig og omhyggeligt førte han Kirkebogen, og synes hans Skrivelser os lidt stiv i Formen, saa er de altid omhyggeligt udarbejdede. Som Provst i Ø. Flakkebjerg Herred og Skifteforvalter i gejstlige Boer var han velset og afholdt af sine Kaldsfæller.

Der skulde jo i hine Tider holdes *offentlig Skrifte*. Nold fortæller, at de fleste, her mødte, var Kvinder med uægte Børn. Dog hændte det, at Lars Jyde 1738 teede sig forargeligt i sin Drukkenskab i Kirken, saa han maatte møde til Absolution. 1743 maatte en Husmand fra Karrebæk ogsaa stille, da han sidste Sommer havde taget Korn paa Marken, hvilket han i Førstningen nægtede ved dyre Eder.

Et Ægtepar, Husmand Peder Rasmussen og Hustru, Hylleborg, begik Synd mod det 5. Bud, da de lod et Barn, der var sat til Optugtelse hos dem, gaa herreløs, og da det kom paa Gaden, blev det saa ilde tilredt af et Svin, at det (Barnet) døde Dagen efter.

Saa var der dem, der forsømte at gaa til Alters, det ramte bl. a. Mogens Thorsen og hans Kone, Maren Mortensdatter. Efter deres Bryllup i Karrebæk Kirke havde de løbet rundt omkring i Landet og forsømt Sakramentet.

1725 havde Plessen paa Saltø oprettet Skoler i Karrebæk og Torp og ansat Skoleholdere, i Karrebæk Jacob Tersling, i Torp Søren Hallenstrup.

1736 blev Konfirmationen indført. Dette Aar havde Nold 13 Konfirmander — en af dem kunde ikke læse. Alderen var der ikke noget i Vejen med: 2 var 20 Aar, 8 17, 2 19 og 1 18 Aar.

1738 er Grænsen endnu højere: Flere er 20 Aar, 1 21; Peder Larsen fra Gumperup er 27 Aar og Søren Hansen 30 Aar! Man maa erindre, at Konfirmations-Attesten krævedes ved Indgaaelse af Ægteskab. Flere af de mandlige Konfirmander havde begaaet Lejermaal. Et helt Særsyn er det 1748 at træffe en 14-aarig blandt Konfirmanderne; det var Vincents Fridericus Jessen, Søn af Tolder Jessen i Karrebæksminde — men han læste ogsaa »skønt«. Nogle læste godt, andre skikkeligt, somme maadeligt og enkelte skønt — dette sidste gjaldt enkelte Tolder- og Lærerbørn. — Dødeligheden var stor baade blandt Børn og Husdyr. Mange Børn døde som spæde, ogsaa hos de mere oplyste, f. Eks. hos Præst og Degn. Gennemsnits-Levealderen var derfor betydelig lavere end nu til Dags. Det var helt godt at kunne naa 60 Aars Alderen. 70 Aar var en høj Alder.

Derfor regnedes Tolderens Kone i Karrebæksminde, Madame Dorthe Bolht for en Olding — hun blev 75. Urtegaardsmandens Hustru paa Saltø var 87, hun

hed Kirsten Engelbretsdatter. Men i Silkenborghuset naade Rasmus Hansen 96 Aar. Han havde alle sine Sansers Brug og nogenledes Helbred til 2 Dage før sin Død.

Ulykker indtraf: flere druknede paa Fjorden, nogle blev dræbt ved Løbskkørsel, og enkelte satte selv Punktum for deres Liv. Paa Enø var flere ældgamle Kvinder: Inger Troelsdatter naaede ogsaa 96 Aar.

Saa var der Kvægpesten, der nok i Sorø Amt begyndte 1745 paa Enø og forvoldte Landet store Tab. Det blev bestemt, at Gudstjenesten i Karrebæk Kirke skulde holdes, efter at de smittede Byers Beboere havde været der. Det har næppe hjulpet videre.

— Christian Nold virkede kun i knap 14 Aar i Karrebæk. I September 1748 døde han og blev gravlagt i Kirken, hvor en Tavle i Koret fortæller nærmere om ham. Der var intet Skifte efter ham, idet Enken, Maren Trojel, havde Brev paa at sidde i uskiftet Bo.

Tre Aar efter, September 1751, afgik Elias Beck ved Døden, 69 Aar gammel. Han havde været gift 2 Gange. Hans første Kone var Pernille Mathiasdatter, som døde 1740, 64 Aar gammel. I dette Ægteskab fødtes adskillige Børn, men kun 2 af dem naaede at blive voksne. Aaret efter viedes Degnen til Anna Cathrine Been paa Harrested i Hyllinge Kirke.

Det var et helt godt Bo, Beck efterlod sig — Karl og Pige havde han ogsaa holdt. En Del Bøger fortæller om, at han har været sprogkyndig, maaske ogsaa musikalsk, idet han ejede en Fløjte. Kanske har han ogsaa været Jæger, idet der baade var Haglpung og Krudthorn blandt hans Løsøre. Af de to Børn fra første Ægteskab var den ældste Alette Marie 1736 bleven gift med Skomager Hans Pedersen i Næstved. Til hendes Brudeudstyr laante Beck 1736 20 Daler af Sognets Fattigkasse, der bestyredes af Præsten. Nu skulde den Gæld ud af Verden. Den yngste Datter, Cicel Margrete, tjente i København. Hendes Lavværge

blev Skoleholder Jacob Tersling i Karrebæk. Egentlig skulde hendes Farbroder, en Taffeldækker for de kgl. Pager i København, have haft det Hverv, men han frabad sig Æren i følgende, pudsige Brev: »Kære Venner, eftersom jeg hører, at min Broder er ved Døden afgaaet, og hans Datter har været her og forlangt, at jeg vilde være hendes Formynder, saa lader jeg Eder vide, at det er en Sag, som jeg ved Gud ikke kan tage mig af, eftersom jeg er en gammel, svag Mand og haver nok min egen Del at forrette — herved befaler Eder Gud.

København 19. Jan. 1752. C. Beck.

Boets Formue ansloges til 296 Daler, Udgiften var 147 Daler, saa der var Overskud. Præsten Aagaard fik 5 Daler for sin Assistance; den yngste Datter fik 20 Daler forlods, fordi hendes gifte Søster havde faaet Udstyr.

Naar der blev holdt Skifte i Karrebæk Sogn, blev dette bekendtgjort ved, at Trommen gik i Næstved mod en Godtgørelse af 2 Mark til Trommeslageren. Ved Skiftet i Karrebæk Præstegaard 1739 efter Enken Faxø efterlystes den ældste Søn Morten, som i flere Aar havde været fraværende paa de vestindiske Rejser. Nu var der fra Amsterdam kommet Bevis om hans dødelige Afgang. Postpengene for dette Brev beløb sig til 1 Daler 1 Mark og 4 Skilling. En Skipper Svenningen i Aabenraa krævede 25 Daler af Boet, idet han paastod, at han havde hjulpet Morten Faxø fri af Militærstanden, som han nok havde givet sig under. Enkens Broder, Kontrolør Hans Beesche, krævede nærmere Oplysning og Bevis i den Sag, og Mortens Arvepart gik til hans 4 Søstre: Sophie, Margrete, Ane og Cathrine, der hver fik 119 Daler.

Kontroløren ved Karrebæksminde Toldsted underskrev saaledes Hans Beesche.

Formuen ansloges til 578 Daler, Gælden til 90 Daler, saa der blev 488 Daler til Deling.

— Den 2' Juli 1739 var Anders Laursen og hans Steddatter Lisbeth gaaet ud paa Karrebækstorp Long for at skære Tørv. Da Anders begyndte at skære, blev han et Stykke Klædning var, og straks efter saa han en Haand og en Arm af et Menneske, som laa tildækket med et Lag Eng-Skorpe med Jord ovenpaa. Da han løftede Engskorpen, kunde han kende, at det var et fuldkomment Menneske — det saa Lisbeth ogsaa. Saa gik han hjem og lod tude paa Gaden; en Del af Byfolkene fulgte derpaa med ham ud paa Longen og skrabede Jorden væk. De saa da, at det var et Kvindemenneske, idet hun havde flettede Haar og en brunagtig Frakke.

Birkefogden Christen Jespersen eftersaa sammen med to Karrebækstorp-Mænd, Peder Mortensen og Aage Niels Hansen, den døde Benrad. De udtalte, at Mennesket var aldeles fortæret og forraadnet og næsten Led for Led adskilt, og derfor var der ikke noget at se undtagen paa det venstre Laar, som laa nærmest ved Jorden. Her fandtes nogen Hud paa, ligesaa paa den venstre Arm ved Haanden og Fingrene. Af Hovedet fandtes kun Baghovedet med brunagtigt Haar, som var flettet i tvende Lokker og i hver Lok 3 Totter Haar, men af Forhovedet fandtes ikke noget helt eller kendeligt. Samme Benrad var iført en ulden Vadmelsklokke, som var helt igennem sammensyet paa Akslerne og rynket i Livet, den syntes nu brunagtig. Stedet, hun laa paa, var en gammel tør Tørvegrav, ca. 1 Alen i Jorden. Af slige Omstændigheder var det kendeligt, at hun ikke selv havde ombragt sig, men maatte være paa en ulovlig Maade bragt af Dage. Nogle af de tilstedeværende Byfolk forklarede, at dette døde Legeme ikke kunde have ligget der over eet eller to Aar, og det af den Aarsag at de først i de 2 sidste Aar har skaaret Tørv paa det Sted og ellers ikke

i mange Aar tilforn. Den Jord, den døde var dækket med, var opskaaret de to sidste Aar og var endnu ikke sammengroet. Endvidere blev Mændene spurgt, om de havde hørt noget Kvindemenneske herfra var bleven borte og ej har været til at opsøge. Herpaa svarede de, at forgangen Aar omtrent ved disse Tider blev der spurgt efter et Kvindemenneske fra Tornmark, som var bleven borte, og ingen havde hørt, hun var kommet til Stede.

Amtmand Berregaard skrev: Det synes ikke af Besigtigelses-Forretningen, at det i Karrebækstorp Tørvelong dødfundne Kvindemenneske selv har ombragt sig, hvorfor hendes Legeme kan optages og til Sognets Kirkegaard henføres der at nyde sit Begravelsessted. Men forøvrigt maa det paahvile Forvalteren (paa Førslev), at han efter yderste Evne søger at faa oplyst, hvem dette Menneske har været, hvor hun sidst har haft Tilholdssted, og hvad der maatte være Aarsag til hendes ulykkelige Dødsfald.

Om dette hjalp er vel tvivlsomt, skønt man ikke skulde synes, det maatte være vanskeligt at konstatere et Menneskes Forsvinden fra det nærliggende Tornmark. To Brødre, Hans og Lars Jørgensen, blev anklaget, men frikendt, idet Hans dog skulde 3 Mdr. paa Bremerholm for ukristelig og haard Medfart mod sin Fæstemø, der var forsvundet 1737.

1735 var udstedt en Lov om Sabbatens Helligholdelse. Den forbød bl. a., at der blev redet Sommer i By paa Helligdagen. Det er ikke saa svært at skrive Love. Langt sværere er det at faa disse efterlevet, og dette beredte Præsterne mange Kvaler. Loven blev næppe overholdt, og mange Steder genoplivedes de gamle Skikke.

1742 klager Nold over Ungdommen paa Enø, som Mandag d. 4. Juni ved Sommer i By med Sang og Tromme — hen til Ridefogden Ivar Brun paa Gavnø-

gaard. »Som jeg fik dette at vide — fortæller Nold — sendte jeg Degnen og en af Medhjælperne over paa Øen Tirsdag Morgen tidlig, som i mit Navn kærlig bad og formanede dem, at de dog vilde afstaa fra dette deres Forsæt, thi det vilde ellers ikke blive dem til Gode, men det hjalp aldeles intet; de satte sig straks derpaa til Hest, tog Vejen ad Gavnøgaard, hvor deres Ridefoged bor med sin Familie, gjorde der deres Exercitier og Parade; af ham har de forhen faaet dette Svar, da de søgte om Tilladelse dertil hos ham, at han tillod det dem ikke, men han forbød dem det heller ikke. Mig kunde det være lige meget, om ikke da slige Optog og Conflux i nogle Aar har ophørt her i Herredet, der nu igen just skulde begynde at blæse Alarm i mit Sogn, saa Følgen vil visselig blive denne, at ej alene de andre Byer i Sognet men endog de øvrige Sogne i Herredet vil efterfølge deres Eksempel, dersom jeg ikke for 4 Aar siden (1738), da Karrebæks unge Mandkøn i Kvislemark og Marvede Sognes Vakance (i Præstekaldene) ogsaa tog sig for at fuldføre sligt, offentlig fra Prædikestolen havde sagt min Mening derom og ved Forvalterens (paa Saltø) Assistance faaet det forekommet og dæmpet og Formændene lemfældig straffet, saa ingen i det ganske Herred siden den Tid har faldet sligt i Sinde. Halvaarlig har jeg i Kirken oplæst Reskriptet af 1735 og forstaaet den saaledes, at naar der ikkun rides Sommer i By en Søgnedag, saa maa man nok siden derpaa drikke saa meget man vil! Hvis Folk ikke kom til deres Skuespil eller skød Gaver til deres Gilde, saa at dette kan blive glædeligere og overflødigere, hvorpaa jeg Tirsdag d. 5. Juni fornam mærkelige Beviser og Prøver.«

Det var lykkedes Nold at faa en Skoleleder til Enø, »at ikke Øens Børn skulde leve som uoplyste Hedninger. Ridefogden mente, at man ikke kunde faa nogen til den Plads, men Nold fik dog en opspurgt, som Indbyggerne nu kan være tjent med. Han hed

Niels Lerche og var kommet fra Svinø, hvorfra adskillige Folk kom til Enø og gjorde sig megen Umage med at overtale ham til at vende tilbage til Svinø, hvad dog ikke lykkedes. Nolds Kone, Maren Trojel, bar Niels Lerches Barn til Daaben 1743.

Nold fortsætter om Ridningen paa Enø: Jeg ser ikke, hvorledes jeg kan tage dem til Herrens Bord, naar de har syndet mod Loven og vil blive ved med det — og lade mig staa paa Prædikestolen og læse Lovens Ord op, saa længe jeg gider!

De sidste Maaneder af sin Levetid havde Nold Strid med en Skræderfamilie i Karrebæk, der havde indsendt en Klage over ham til Kongen. Nolds Eftermand som Herredets Provst blev Mag. Hans Hansen i Skelby. Han tog selv en Dag til Karrebæk for at faa Sagen oplyst og fortæller derom: Maren Monsdatter og hendes Mand bebor et Fæstehus i Karrebæk, hvoraf de hidindtil har kunnet svare den sædvanlige Afgift. Hendes Mand, Thor Espensen, har lært Skræderhaandværket med at sy Vadmel til Bønderklæder; i samme Syarbejde har han haft og har endnu god Hjælp af sin Hustru, saa de begge deraf hidindtil skikkelig og til Nødtørftighed har kunnet ernære sig, saa at den Fattigdom, som de vil klage over, er ikke af anden Beskaffenhed end den Fattigdom, som i disse Tider findes hos de fleste her paa Landet saavel Gaardmænd som Husmænd. Dette bekræftede alle, som jeg spurgte derom, at der var mange andre Husmænd saavel der i Byen som i Karrebæk Sogn, hvilke ere mere fattige end denne Thor Espensen og hans Kone, da de dog uanset deres Fattigdom har kunnet finde Udveje til at lade deres Hustruer efter deres Barselseng holde den i Ritualet anbefalede og i Karrebæk Sogn brugelige Kirkegang.

Den Vanførhed, som de i lige Maade klager over, er ikke af nogen Betydenhed. Maren Monsdatter har

været lidet halt fra Barnsben, dog ikke anderledes end at hun jo kan gaa omkring i Byen, hvor hun vil. Manden, Thor Espensen, er og lidet vanfør paa den ene Arm, men al den Vanførhed kan dog ikke være nogen af dem til Hinder i det Skræderarbejde, hvoraf de hidtil har kunnet ernære sig uden at betle. Om Mandens Betleri vidste ingen at give nogen tilforladelig Oplysning, uden at de havde nok hørt, at Thor Espensen engang i denne Vinter vilde prøve at betle, dog ikke der i Sognet, men uden for Sognet, hvilket han straks blev ked af, som noget han ikke fandt sin Regning ved, og jeg skal heller ikke tro, at nogen vilde give Almisse til saadan en Mand, som efter Anseende saa frisk og munter ud.

Med de Bøder, som Maren Monsdatter klager over, har det den Beskaffenhed, at da hun var gaaet i Kirken efter hendes sidste Barselseng uden at lade sig introducere, saa lod Provst Nold hende forkynde Suspension fra Sakramentets Brug, indtil hun lærte Lydighed for Kongens Lov og Kirke-Ritualen og viste Kirken og Kirkens Myndighed tilbørlig Ærbødighed. Siden efter lod Provst Nold kalde hendes Mand, Thor Espensen, og foreholdt ham hans Hustrus Forseelse i denne Post samt sagde, at dersom han og hans Hustru paa en sømmelig Maade vilde erkende Forseelsen og afbede den, saa vilde Provsten og Degnen afstaa fra deres Krav om Offer, der kunde falde ved Kvindens Kirkegang, som kunde beløbe sig til 5 Mark, dog paa den Betingelse, at de skulde give de 5 Mark til Sognets fattige — men det vilde ingen af dem.

Andre Bøder er dem ikke paalagt.

Jeg spurgte Thor Espensen, om han havde talt til Provsten ved Konens Kirkegang og besværet sig over deres Fattigdom. Herpaa svarede han, at det havde han ikke, og hans Hustru var paa egen Haand, ham uafvidende, gaaet i Kirken; hun havde nok ladet sig besnakke af nogle andre Kvinder der i Byen, af hvilke

den ene (som Provstinden og Degnen berettede at have spurgt) skal have brugt det Motiv, at hun lavede sig til Barsel, og efter sin Barselseng vilde hun gøre det samme, nemlig at gaa i Kirke uden at lade sig introducere. Saa det synes at have været et oplagt Raad af disse Kvinder for at faa Barselkvinders Kirkegang afskaffet, og at denne Maren Monsdatter skulde gøre en Begyndelse dertil, hvortil de vilde bruge Fattigdommens Paaskud til at besmykke deres Ulydighed og Vanartethed. Ellers beklager Provstinden, at Maren Monsdatter, som er en overgiven Kvinde i hendes Mund, ikke alene skal have brugt mange unyttige Ord om Provsten, ham ikke til liden Ærgrelse i hans Sygdom, men hun endog ligefrem har triumferet i sin Ondskab over ham, da han var død (1/8 1748), og nu hun efter hans Død kommer frem med dette Klagemaal, saa kan det ikke andet end gøre Sagen mistænkelig paa hendes Side.

Det er klart, at Maren Monsdatters og hendes Mands yderste Armod, Vanførhed og Betleri er ikke af den Beskaffenhed, som hun i sin allerunderdanigste Supplik har villet forebringe det. Det ses deraf, hvad en Præst maa lide, naar han efter sit Embedes Pligt skal holde over Kirkeskik og Orden. Sandelig, det ganske Herreds Kleresi findes ikke liden Ømhed ved, at den gode Provst Nold skal lide saadan en Tort i hans Grav paa hans ærlige Navn og Rygte. Vi beder D. H. (Bispen), at Maren Monsdatters øvede Dumdristighed maa blive hemmet og hendes Anslag gjort til intet. Jeg spurgte Thor Espensen, hvem der havde sat denne Supplik op for hans Hustru, men han vilde ikke sige det og undskyldte sig dermed, at han med Ed havde forsikret aldrig at bekende det. — Provsten fra Skelby har aabenbart ikke været i Lag med Skræderkonen! Han har holdt sig til Skræderen samt til Nolds Enke og Degnen.

Nold efterfulgtes af Lars Hansen Aagaard, en Gørt-

lersøn fra Ribe. Sammenligner man Nolds sirlige Skrift med Aagaards, falder Sammenligningen absolut ud til Nolds Fordel. Til Gengæld synes det, at den ny Præst udtrykker sig mere frit og ubunden end Nold, hvis Stil var udpræget akademisk.

Aagaard kom fra det lille Fodby-Kald, men det er vist tvivlsomt, om hans økonomiske Forhold bedredes synderligt, i hvert Fald var der to Enker paa Kaldet, som han skulde svare til.

Aagaard havde været med til Skiftet efter Degnen Elias Bech. Dennes Enke, Anna Catrine Been, flyttede til Bidstrup og bombarderede herfra Bispen Hersleb med Klager over den gejstlige Skifteret, hvis Behandling af Boet — efter hendes Mening — ikke havde været fyldestgørende. Hun tænkte her navnlig paa Vurderingen af Degneboligen. Denne bestod 1751 af en Stuelænge paa 13 Fag i Øst-Vest straks ved Kirkens vestre Side. Saa var der en Ladelænge med Lo, Stald og Fæhus paa 9 Fag, et lidet Faarehus mod Syd paa 2 Fag og i Gaarden et lille Hus til Tørv. Det hele vurderedes af Kirkeværgerne Lars Hansen Koch og Peder Olsen til 100 Slettedaler.

Med de gamle Konfirmander havde Aagaard en Del Besvær. Anders Jensen Wibo i Karrebæk var over 30 Aar! Præsten skriver om ham, at han ikke har været til at bringe til nogen Tilbøjelighed eller Kundskab om Gud og sig selv. Nu for at forekomme alle hans Indvendinger har jeg selv taget ham i mit Hus, anordnet ham hos en skikkelig Person nogle Timer om Aftenen at gaa hen at lære at læse, siden han saa gammel skammer sig at gaa offentlig i Skolen, men det gaar meget langsomt med ham, og her vil bruges Taalmodighed om muligt at faa ham i den Stand til Mikkelsdag, at han kan blive antaget.

Oluf Olufsen i Gumperup var over 20 Aar og kunde ikke læse i Bog, men vel noget af Katekismus udenad. Hans Broder Christen, Gaardmand i Gumperup,

har efter min indstændige Begæring og Formaning lovet mig at lade ham gaa i Skole, som jeg ogsaa havde talt derom med Hersted i Torp (1761), og for at han ikke skulde blive Broderen besværlig i den Tid, da han gik i Skolen og kunde ikke være ham til Tjeneste, havde Gumperup samtlige Gaardmænd lovet mig at give ham Kosten, men han beklager, at Broderen hindrer ham fra Skolen, saa han ikke er kommet synderligt der. Det er ilde —.

I sit sidste Brev til Bispen fortæller Aagaard, »at Satan havde lagt an paa ham ved at onde Mennesker opvakte Forvirrelse i Menigheden, endog i Guds Hus. Nu er nogle døde, andre i Live, men jeg har erfaret Guds Kraft under den grasserende, svære Sygdom baade Morgen tidlig og Aften sildig med Hovedpine og Rygværk, for en Del er henrykte (d.v.s. døde)«. Til denne Influenza-Epidemi, som det vel har været, kom Kvægsygen, der bortrev Køer og Heste og derved paaførte Ejerne store, svidende Tab.

Det har været en svær Tid. 1771 døde Fru Aagaard.

— Den ny Præst i Karrebæk, Jokum Christian Møller, blev 1771 viet til Jomfru Christiane Birgitte Beesche, Datter af Kontrolør Hans Beesche og Vita Guldberg. Vielsen i Karrebæk Kirke foretoges af Præsten Bildsø fra St. Peders Kirke i Næstved. I Kirkebogen hedder det herom: Den naadige Gud og Fader, som øjensynligt har vist sig at være vor Ungdoms Ledsager til denne Dag og selv været vor Ægteskabs Stifter, hjælpe os fremdeles at føre det til sit Navns Ære.

I Efteraaret var Biskop Balle paa Visitats i Karrebæk. Præstekonen var da syg og døde 3 Uger efter fra 3 umyndige Børn, der fik en Stedmoder i Karen Bagger, som giftede sig med Præsten. Ligesom sine Forgængere, Nold og Aagaard, havde Møller sine Fortrædeligheder at slaas med. Kirstine Katrine Larsdatter indgav Klage til Bispen over ham og over Herre-

dets Provst, Præsten i Lille Næstved Magnus Hammer. Hun havde nok tidligere tjent hos Kromanden i Skovshoved og senere i København, hvor hendes Skudsmaal var blevet borte, saa hun ikke kunde komme til Alters. Nu var der beskikket en ny Kontrolør til Karrebæksminde Toldsted: Runchel, og han antog Kirstine som Amme. Sit Bohave fragtede hun med et Skib til Karrebæksminde og tog selv med Familien over Land. Men da Vejret blev ondt, blev Skibet borte i 14 Dage, saaledes at Runchel og hans Familie maatte opholde sig hos en Købmand i Næstved. »Og — fortæller Runchel — da Kirstine havde været hos mig en 2 a 3 Uger, kunde jeg ej længer beholde hende for hendes slette og skarnagtige Opførsel og dimitterede hende straks i Næstved af Tjenesten, førend jeg kom der til Stedet at bo. Heraf erfares, at den løgnagtige Kvinde hverken tjener mig eller har tjent mig i denne min Kontrolør-Bolig. Dette kan jeg med Sandhed bevidne saavelsom og min Nabo Tolderen, Hr. Kammerraad Franck.

Karrebæksminde d. 6. Novbr. 1787. Runchel.

Franck bekræftede, at Kirstine var bortjaget i Næstved og en anden Amme antaget af Kontroløren.

Degnen i Karrebæk, J. Camstrup, skrev, at »hun var et løgnagtigt Menneske, som næppe var 24 Timer i Kontrolørens Tjeneste efter hans Ankomst her til Sognet«. Hun havde aldrig anmeldt sig hos Degnen for at blive tegnet til Altergang, og han kendte hende ikke, før nu hendes ondskabsfulde Klage var indgivet.

Kirstine havde faaet en Vinkelskriver i Næstved til at skrive Klagen. »Gud ved bedst, hvor inderlig ondt det gør mig, at jeg nu i 1½ Aar ikke har været til Herrens Bord. Jeg fulgte Kontrolør Runchel og hans Familie til Karrebæksminde Toldsted, i hvilken Menighed jeg ikke maatte blive antaget, da mit Skudsmaal var borte, ligesaa i Herlufsholm.«

Karrebæk-Præsten skriver: Hun er et løgnagtigt,

ondskabsfuldt Skarn; til Karrebæksminde skal hun være kommet med Kontr. Runchel fra København, men ej været noget i hans Hus her ved Toldstedet, saasom hun formedelst befunden Utroskab blev straks bortjaget af hans Tjeneste. Af mig er hun aldrig set, mindre har hun meldt sig til Altergang her, men alt er skammeligt paadigtet Opspind, hvormed visse sorte Gemytter søger at drille Provsten og mig, siden de ej er i Stand til at opdage eller angive nogen vanærende Plet i vort Embede og Levned. Ellers ved jeg ikke med hvad Grund berørte, lumpne Kvindemenneske kan besværge sig i, thi end jeg endog sætter det Fald, at der var nægtet hende Altergang, fordi hun intet Skudsmaal kunde fremvise, da havde jeg dog derudi handlet saaledes, som enhver brav Præstemand bør handle. Hvad er altsaa denne Klage andet end et Spilfægteri.

Skoleholder Niels Kofod paa Enø døde Natten mellem d. 8. og 9. Februar 1795 paa Isen, da han vilde gaa hjem over Stranden; om Morgenen fandtes han ihjelfrossen.

1794 døde den næstsidste Degn i Karrebæk Sogn, Jacob Camstrup, det var et godt Bo, han efterlod sig, bl. a. blev der givet 185 Daler til Sognets fattige. Saa godt et Resultat viste Skiftet ikke efter J. C. Møller, hvor Formuen blev anslaaet til 1407 Daler, men Udgifterne til 1572 Daler.

Sognets 3 Skoleholdere var oprindelig Haandværkere. Ham i Karrebæk havde været Møllersvend, ham i Karrebækstorp Skomager og Enø Manden Skrædder.

Ved Aar 1800 stod det ikke helt godt til med Sognets Ungdom og Skoler. I **Karrebækstorp** — fortæller Præsten — fandt jeg en gammel, udlevet Olding, Nicolajsen, som Skoleholder og en Ungdom saa raa og uvidende, som det vel var muligt at forestille sig. Der skal være 40 Børn, men kun 27 var mødt, og paa

Grund af Skoleholderens Alderdom og Affældighed var der ingen Fortegnelse over dem. Et eneste Barn kunde læse nogenlunde taaleligt i Bog; de øvrige, deriblandt Børn paa 14 Aar, kunde ikke engang stave med Sikkerhed, langt mindre læse rent. Lidt kunde de remse op udenad af Katekismus. Provsten mente, at Skoleholderen skulde afskediges med Pension — det blev han dog ikke.

Paa **Enø** var det ikke s a a slet, men Provsten fandt Læreren lidet skikket og dannet til sit Fag; han har intet lært og er vel gammel til at lære noget og synes saa indskrænket af Naturen, at der intet kan ventes af ham. Af 20 Børn var 17 mødt, og nogle læste pænt, men det havde Præsten Bast nok Æren af.

Karrebæk Skole kunde kunde og burde være langt bedre, eftersom Skoleholderen Rasmus Hofmann er bedre dannet dertil, men han er bange for at støde Sognets Folk ved at forlange Nøjagtighed og Flid af Børnene. Hofmann følger den gamle Regel: Stød ikke dem for Hovedet, du skal leve iblandt og tildels af. Af 39 Børn var 29 mødt

Degnekaldene blev efterhaanden nedlagt og de gamle Skoleholdere fortrængt af Seminarister fra Brahetrolleborg og Blaagaard.

Der var nok udbredt Fattigdom i Sognet i de Tider; Kampen for det daglige Brød var haard og Samfundsforholdene ikke gode. Dette er Forklaringen paa det mistrøstige Billede af Skolernes Tilstand. Hvor der i enkelte Hjem var Interesse og Raad, gik det helt godt med Børnene. Saaledes i Tolderhuset, hvorfra Børnene læste »skønt« for Præsten.

Da Englænderne splittede Landeværnet ved Køge, blev Landeværnsmand Johan Ditlev Hansen af Gumperup skudt. Hans Enke med 4 Børn fik 12 Rdl. i aarlig Pension. Ellers var ingen Folk fra Sognet kvæstet saaledes, at det var dem til nogen Hinder i deres Arbejde.

— Havde Bast været ivrig for Undervisningen i Sognets Skoler, saa var Brasen det ikke mindre. 1806 besøgte han Karrebæk Skole 23 Gange, Skolen i Karrebækstorp maatte nøjes med 6 Gange, og i Enø Skole var han 14 Gange. Han beretter, at i Karrebæk drives Undervisningen med Held, hvorimod det staar daarligt til i Karresbækstorp paa Grund af Skoleholderens Alderdom. Paa Enø finder der »antagelig Fremgang« Sted.

1816, da der atter var Barnedaab i Præstegaarden, var bl. a. en Strandtoldbetjent Ronacher fra Karrebæksminde med som Fadder.

Nævnte Tolder var samme Aar kommet hjem fra en Københavnsrejse medførende sin Brud, imidlertid viste det sig, at de slet ikke var viede! Snakken gik, og Præsten i Karrebæk var vred, fordi Tolderen til ham havde fortalt, at en katolsk Præst havde viet ham. Brasen forlangte saa en Æreserklæring af Tolderen. Herpaa svarer denne:

De forlanger at vide, hvad den katolske Præst hedder, som forrettede Vielsen, og jeg ser deraf, at De tager den Ting alvorlig, da De overalt udlader Dem med at have andraget det for Biskoppen. Saa maa jeg da ikke fornærme Sandheden sige Dem, at jeg ikke er viet hverken af den katolske eller af anden Præst, og at jeg kanske har fornærmet Deres Embede og prøvede Venskab, kan jeg herved indse. Men paa den anden Side betragtet saa vil De kanske tilgive mig den Puds, naar De tager Omstændigheden, som den er.

De ved, jeg har et Embede, som kræver, at jeg maa holde Folk, og det har jeg prøvet nu siden Fredens Komme med fremmede i mit Hus. Jeg har erfaret, at jeg blev bedraget. Som De selv er Vidne til, søgte jeg en tro Bestyrerinde, og det fandt jeg. Jeg søgte om Tilladelse til at gifte mig, det gaar med Sneglens

Gang; jeg har ingen i Huset uden en gammel Mand, som skal koge, bage, brygge, malke, fodre, skære Brænde, kort, bestille alt, som dog er urimeligt. Jeg bekostede en Rejse til København i Haab om, at min Tilladelse at gifte mig var udvirket og med det samme at føre min Forlovede hjem, jeg havde kun 4 Dages Tilladelse at blive. Pigen vilde gerne med, men frygtede slette Rygter. Jeg fandt paa at sige til Familien at lade mig vie i den katolske Kirke, det faldt mig desto lettere, da jeg som bekendt er katolsk. Jeg gik ud med min Kæreste og kom efter 2 Timers Tid hjem med min Kone. Nu havde jeg Bifald, nu maatte jeg faa min Kone med mig; hun har hidtil passeret som min Kone, og det ønsker jeg ogsaa, at De vil bevare, indtil jeg har faaet Tilladelse fra København og blive offentlig viet af Dem, saa maa hele Verden vide det, for saa maa jo enhver tie stille.

Kerrebæksminde d. 28. Decbr. 1816.

J. M. Ronacher.

Brasen meddelte Bispen, at Tolderens første Udsagn og flere »har været fingeret fra København af, ikke for at undgaa gyldig Ægteskabspagt, men for at faa Familiens Samtykke til at føre sin tilkommende Brud i Forvejen til sit Hus. Da jeg ansaa mig som Embedsmand fornærmet ved denne Digt, forlangte jeg hans skriftlige Æreserklæring. At han behøvede højlig Hjælp i sit Hus, som han i Embedsaffærer næsten hver Dag maa forlade, er Sandhed. At han mener sin udvalgte Veninde det oprigtigt, har jeg Grund til at formode, da hans hidtil førte Levned har været i Overensstemmelse med Sædelighedens Forskrifter, og at han ikke uden Familiens Samtykke har ført Pigen til sig som sin Kone, deri er jeg overbevist ved deres venskabelige Besøg hos ham siden. Jeg finder altsaa i det hele ingen ved hans Paafund fornærmet uden mig, som han igen har satisficeret. Jeg haaber

altsaa, at den hele Sag hermed er til Ende, naar jeg højtideligt lover, at Ægteskab retmæssigt fuldbyrdes, naar alle nødvendige Formaliteter er bragt i Rigtighed.

Karrebæk 30—12—1816. Ole Brasen.

D. 20. Marts 1817 blev viet i Karrebæk Kirke: Velbyrdige Hr. Joseph Martin v. Ronacher, forhen Premierløjtnant ved Prins Christians Regiment og for nærværende Tid 2den Strand-Toldbetjent ved Karrebæksminde, 45 Aar, til Jomfru Lucie Bentzen af København, 26 Aar, opholder sig ved Karrebæksminde. To Næstved-Toldere, Kammerraaderne Bugge og Rung, var Forlovere.

1819 24. Februar døde Mogens Scheel v. Plessen, Kammerjunker, Major og Overbefalingsmand, Ejer af Saltø. Han blev ligsat i Kapellet Norden for Karrebæk Kirke og derefter ført til København.

— Var nogen plaget af vedvarende Sygdom, gik Turen enten til Kippinge paa Falster eller til Helenes Kilde i Vejby Sogn i Nordsjælland. Endnu saa sent som 1847 — Lørdag før St. Hans Søndag — kom en Bondevogn fra Karrebæk kørende til Sognefogden i Vejby, og i Vognen laa i Sengklæder et stakkels værkbrudent Menneske, der ikke kunde støtte eller staa. I Agestolen sad en alvorlig, ældre Mand og Kone, som var kørt de 18 Mil fra Karrebæk i en gammeldags, fast Vogn og nu skulde overnatte hos Sognefogden, hvis Kone var fra Karrebæk Sogn, og saa tage til Helene Kilde og Grav om Søndagen med den syge. Som Skoledreng saa Meddeleren heraf baade Køretøjet og den syge, men tænkte vel ikke videre derover, før han nogle Aar senere paa Helene Grav saa et malet Trækors, hvorpaa stod, at den og den Dag og Aar var N. N. fra Karrebæk bleven helbredet her for sin Syg-

dom. Paa Graven var lagt en Mængde Krykker, Kæppe, Tavler og lignende.

FRA KARREBÆK SOGN

Kilder:

1) Indkomne Sager fra Sognekaldet til Bispen.
2) Gejstlig Skifteprotokol for Øster Flakkebjerg Herred.
3) Gejstlig Justitsprotokol for Øster Flakkebjerg Herred.
4) Sjæll. Tegnelser.
5) Kancellicts Brevbøger.
6) Wibergs Kirkehist. (Præste-Fortegnelse).